

22. ESMU VEICIS KAILCIRTI. KO DARĪT TĀLĀK?

**STĀDĪT VAI ĻAUT APMEŽOTIES DABISKI
AUGSNES SAGATAVOŠANA, TĀS VEIDI**

Pēc meža nociršanas tas ir jāatjauno saskaņā ar Ministru kabineta (MK) noteikumos Nr.308 *Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi*¹ noteikto kārtību. Meža atjaunošanas termiņš lielākajai daļai mežu ir pieci gadi pēc cirtes. Purvaiņu meža tipos (purvājs, niedrājs, dumbrājs un liekņa) mežs ir jāatjauno desmit gados. MK noteikumos minēti deviņi meža tipi, kuri jāatjauno ar priedi. Pārējos meža tipos pieļaujama jebkuras noteikumu 1. pielikumā minētās koku sugas tīraudzes vai mistraudzes izveide.

Lai izcirtumu atzītu par atjaunotu, jānodrošina, ka atjaunotajā platībā uz hektāra ir:

- ne mazāk kā 3000 koku, ja valdošā koku suga ir priede;
- ne mazāk kā 1500 koku, ja valdošās ir cieto lapu koku sugas;
- ne mazāk kā 2000 koku pārējām koku sugām.

Veicot uzskaiti, tiek uzskaitīti tikai koki, kas pārsnieguši minimālo koku augstumu: skuju kokiem 10 cm, bet lapu kokiem – 20 cm.

Normatīvie akti neregulē veidu, kādā mežs ir jāatjauno – to var darīt gan dabiski, gan mākslīgi.

Izcirtumos ar normāla mitruma minerālaugsņēm mežs pietiekami labi atjaunojas **dabiski**, tomēr atjaunošanās notiek lielākoties ar lapu kokiem. Mitros un nosusinātos meža tipos ar kūdras augsņēm nereti veidojas spēcīgs aizzēlums, kas var traucēt dabiskās atjaunošanās norisi, un mežs noteiktajos termiņos dabiski var arī neatjaunoties. Purvaiņu meža tipos pēc kailcirtes nereti izveidojas spēcīgs niedru aizzēlums, un šādos apstākļos meža atjaunošanās var nenotikt vispār – platība ar laiku pārpurvojas un meža ekosistēmas vietā izveidojas purvs.

Nabadzīgajos sausieņu tipos (sils, mētrājs, lāns) var panākt priedes dabisko atjaunošanos, tomēr labu rezultātu sasniegšanai ieteicama iepriekšēja augsnes sagatavošana. Egli dabiski iespējams atjaunot, ja kailcirtes izstrādes laikā izdodas saglabāt egles paaugu. Citos gadījumos izcirtumu dabiska atjaunošanās ar skuju kokiem ir maz iespējama.

Dabiskā atjaunošanās izcirtumos visbiežāk notiek ar tā sauktajām pionieru sugām – baltalksni, apsi, bērzu un blīgznu. Vislabāk pēc

1 <https://likumi.lv/doc.php?id=247349>

nociršanas atjaunojas atvasāju sugas, kuras veido sakņu atvases – apse un baltalksnis. Melnalksnis pēc nociršanas veido celmu atvases, tomēr no tām izaugušo melnalkšņu stumbru kvalitāte nereti ir ļoti slikta. Bērzs dabiski atjaunojas ar sēklām. Jaunaudzēs nocirsti bērzi veido celmu atvases, bet pēc pieaugušu koku izciršanas bērzs saimnieciski nozīmīgu atvasāju neveido.

Meža **mākslīgā** atjaunošana Latvijā galvenokārt notiek stādot. Priedi veiksmīgi iespējams atjaunot sējot, tomēr lielā sēklu patēriņa dēļ priedes sēšanu šobrīd praktizē ļoti maz.

Pirms koku stādīšanas parasti veic augsnes sagatavošanu, tomēr svaigi cirstos izcirtumos var stādīt arī neapstrādātā augsnē. Svaigi cirstos skuju koku izcirtumos ir ļoti augsts priežu lielā smecernieka kaitējuma risks, jo kaitēklis bojā gan priežu, gan egļu stādus un var pilnībā iznīcināt kokus jaunaudzēs (skat. [15. nodaļu](#)). Tādēļ nesagatavotos izcirtumos obligāti plānojami jauno koku aizsardzības pasākumi – miglošana ar insekticīdu, un tā veicama vismaz pirmajos divos gados pēc stādīšanas. Insekticīda iedarbība kokaudzētāvās apstrādātajiem stādiem ir īslaicīga, un sezonas laikā parasti ir nepieciešama atkārtota apstrāde.

Augsnes sagatavošana izcirtumā atviegļos stādīšanu, ļaujot ērtāk kontrolēt stādvieta skaitu, kā arī sekmēs turpmāko stādījuma kopšanu. Visbiežāk izcirtumos augsni gatavo joslās ar diskveida arkliem, kurus ikdienā nereti dēvē arī par meža frēzēm. Šie agregāti ir salīdzinoši universāli un ļauj sagatavot augsni dažādos meža tipos, ja vien to pieļauj augsnes nestspēja un atstāto celmu augstums. Disku arkli parasti tiek montēti vai nu uz meža traktoriem jeb skideriem, vai arī uz lauksaimniecības traktoriem.

Augsnes sagatavošanai mitrās vietās var izmantot arī ekskavatorus, ar kuriem tiek izveidotas pacilas. Šī metode gan ir ievērojami dārgāka par joslu gatavošanu ar diskveida arkli, tomēr tā ļauj atjaunot pārmitras platības, kurās ar disku frēzi augsnes apstrāde nav iespējama. Ekskavatora pielietošanai augsnes sagatavošanā ir arī citas priekšrocības – vienlaicīgi ar stādvieta izveidošanu iespējams attīrīt vecos grāvjus un novadīt stāvošo ūdeni no nelielām ieplakām, uzlabojot augšanas apstākļus iestādītajiem kokiem un stimulējot audzes turpmāko ražīgumu.

Lauksaimniecības traktoram uzmontēts disku arklis.

Meža traktoram (skideram) uzmontēts disku arklis.

Augsnes sagatavošana ar ekskavatoru.

Literatūra

1. Liepiņš, K., Lazdiņa, D., Lazdiņš, A. (2011) Jaunāko meža mehanizētās atjaunošanas tehnoloģiju izmēģinājumi Latvijā. Informatīvs buklets. LVMI Silava. Pieejams: http://www.silava.lv/userfiles/file/Info%20materiāli/Meza_atjaunosana_20110228.pdf.
2. MK noteikumi Nr. 308 Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi². Pieņemts: 02.05.2012. Stājas spēkā: 09.05.2012.
3. Stādīšanas, sēšanas un papildināšanas instrukcija. AS Latvijas valsts meži. Pieejams: <http://www.lvm.lv/petijumi-un-publikācijas/stāsīšanas-sēšanas-un-papildināšanas-instrukcija>.

2 <https://likumi.lv/doc.php?id=247349>